

Drawieński
Park Narodowy

Projekt ścieżek poznawczych

Fortyfikacje Pozycji Pomorskiej

na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego

Autor: Arkadiusz Woźniakowski

Współpraca: Dariusz Pstuś

CASAMATA

Studio Projektowe CASAMATA - Arkadiusz Woźniakowski

Spis zawartości opracowania:

Wstęp

Ścieżki poznawcze - opis

Ścieżka „Mostniki”

Ścieżka „Panzerwerk Mostniki”

Ścieżka „Głuskie Ostępy”

Ścieżka „Głusko”

Ścieżka „Drewniany Kamień”

Łączne zestawienie elementów

Nazewnictwo

Identyfikacja i oznakowanie

Wytyczenie i znakowanie szlaku

Drogowskazy

Słupki informacyjne

Tablice informacyjne

Informator

Prace porządkowe i zabezpieczające

Wstęp

Projekt udostępnienia i oznakowania historycznych fortyfikacji Pozycji Pomorskiej zakłada utworzenie pięciu ścieżek poznawczych przy najciekawszych obiektach o najłatwiejszym dostępie na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego. Przewiduje wytyczenie i oznakowanie tras zwiedzania wraz z informacją tekstową i rysunkową, zabezpieczenie miejsc niebezpiecznych oraz oczyszczenie wnętrz obiektów i ich otoczenia z roślinności utrudniającej zwiedzanie. Jako uzupełnienie przygotowano informator w formie folderu, w którym zawarto podstawowe, niezbędne informacje o sieci ścieżek.

Opracowanie powstało na podstawie umowy nr K-3700-159/2017 zawartej w dn. 27.12.2017 i aneksu do niej z dn. 07.03.2017.

Ścieżki poznawcze - opis

Dla każdej ścieżki zaprojektowano tablicę główną umieszczoną w punkcie startowym szlaku oraz małe tabliczki umieszczone na słupkach przy obiektach. Stanowią one punkty informacyjne o poszczególnych punktach na trasie i zawierają krótki opis oraz w większości rysunek objaśniający. Są one też uzupełnieniem podstawowych elementów orientacyjnych ścieżek: drogowskazów i znaków malowanych na drzewach.

Wszystkie elementy graficzne, w formacie przygotowanym do druku, są zawarte w wersji elektronicznej tego opracowania, a w wersji drukowanej przywołano tylko wybrane przykłady. Oznaczone są indywidualnym kodem umożliwiającym identyfikację i przyporządkowanie do konkretnej ścieżki i miejsca.

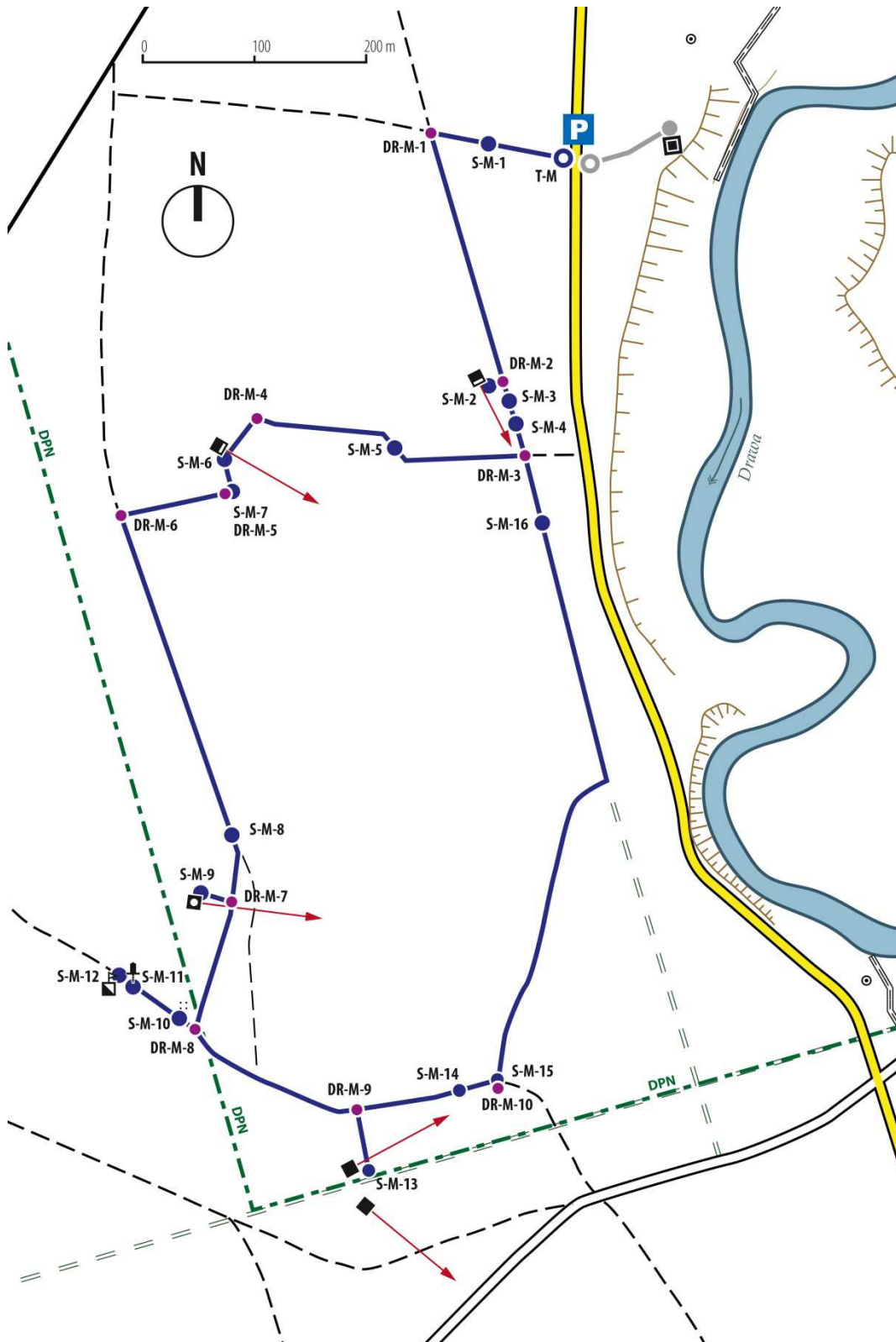
LEGENDA

	T-X	TABLICA GŁÓWNA
	S-X-Y	TABLICZKA NA SŁUPKU
	DR-X-Y	DROGOWSKAZ
	X	SYMBOL ŚCIEŻKI
	Y	NR KOLEJNY ZNAKU NA ŚCIEŻCE

Ścieżka poznawcza „Mostniki” (M)

długość całkowita: 3115 m; szacunkowy czas przejścia: 1-1,5 h

Najdłuższa ścieżka w formie pętli z punktem startowym przy drodze Głusko – Stare Osieczno (wspólny z ścieżką prowadzącą do „Panzerwerk Mostniki”).

T-M – tablica główna z opisem ścieżki i rysunkiem schronu z kopułą obserwacyjną (pkt. 7)
S-M-1 - słupek informacyjny: okopy i stanowisko karabinu maszynowego
DR-M-1 – drogowskaz na skrzyżowaniu (kierunek do pkt. 1)
DR-M-2 – drogowskaz na wysokości schronu (kierunek do pkt. 2)
S-M-2 – słupek informacyjny: schron z kazamatą pancerną („Fritz”)
S-M-3 – słupek informacyjny: stanowisko armaty przeciwpancernej
S-M-4 – słupek informacyjny: równia ogniowa schronu
DR-M-3 – drogowskaz na skrzyżowaniu (kierunek do pkt. 5 i 6)
S-M-5 - słupek informacyjny: okopy i stanowisko karabinu maszynowego
DR-M-4 – drogowskaz (kierunek do pkt. 6)
S-M-6 - słupek informacyjny: schron z kazamatą pancerną
S-M-7 – słupek informacyjny: równia ogniowa schronu
DR-M-5 – drogowskaz (kierunek do pkt. 8 i 9)
DR-M-6 – drogowskaz na skrzyżowaniu (kierunek do pkt. 8 i 9)
S-M-8 - słupek informacyjny: stanowisko armaty przeciwpancernej
DR-M-7 – drogowskaz (kierunek do pkt. 9)
S-M-9 - słupek informacyjny: schron z kopułą obserwacyjną (powiększona tabliczka)
DR-M-8 – drogowskaz na skrzyżowaniu (a - kierunek do pkt. 10, 11 i 12; b - kierunek do pkt. 13, 14 i 15) strzałki pod kątem 180 st. względem siebie
S-M-10 - słupek informacyjny: fundament wieży obserwacyjnej
S-M-11 - słupek informacyjny: schron studni głębinowej
S-M-12 - słupek informacyjny: ruiny schronu dowodzenia („Detlev”)
DR-M-6 – drogowskaz (kierunek do pkt. 13)
S-M-13 - słupek informacyjny: punkt oporu z dwoma schronami
S-M-14 - słupek informacyjny: stanowisko armaty przeciwpancernej
S-M-15 - słupek informacyjny: okopy i stanowisko karabinu maszynowego
S-M-16 – słupek informacyjny: fortyfikacje polowe – rów łącznikowy

ZESTAWIENIE:

Tablice duże 100 x 150 cm – 1 szt. (P1)

Słupki informacyjne małe 25 x 30 cm – 15 szt.

Słupki informacyjne średnie 60 x 30 cm – 1 szt.

Drogowskazy – 6 szt. (w tym jeden z dwoma strzałkami)

PLIKI DO DRUKU W WERSJI ELEKTRONICZNEJ:

Tablica: **T-M_druk_105x155.pdf**

Słupki informacyjne: **S-M_druk.pdf**

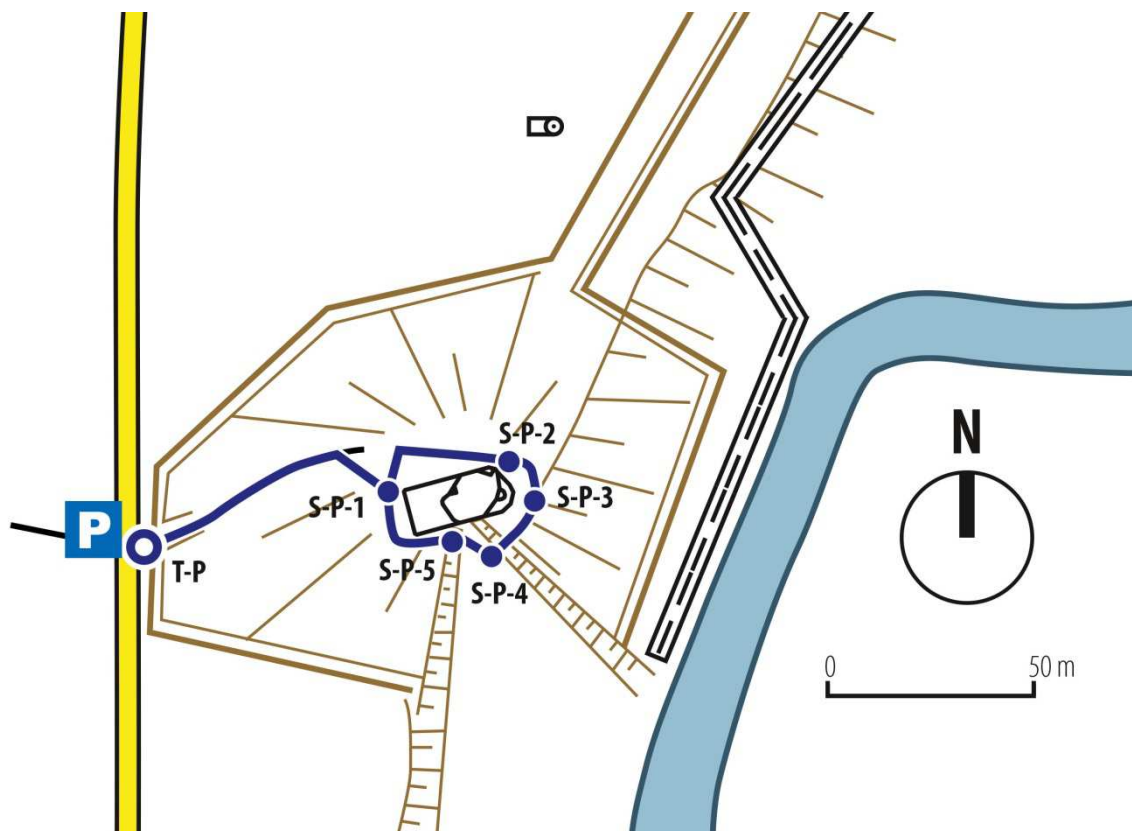
Drogowskazy: **DR-M_druk.pdf**

Ścieżka poznawcza „Panzerwerk Mostniki” (P)

długość całkowita: 80 m (łączy dystans: 160 m); szacunkowy czas przejścia 5 min.

Dojście od punktu węzłowego z tablicą do ruin obiektu.

Panzerwerk Mostniki to największy schron bojowy na terenie DPN i jeden z najciekawszych na całej Pozycji Pomorskiej. Pomimo złego stanu zachowania jest szczególnie predystynowany do odpowiedniego wyeksponowania i opisania.

T-P – tablica główna z opisem ścieżki

S-P-1 - słupek informacyjny: ruiny schronu ciężkiego „Panzerwerk Mostniki”

S-P-2 - słupek informacyjny: miejsce po kopule pancernej typu 2P7 (powiększona tabliczka)

S-P-3 - słupek informacyjny: strzelnica boczna z płytą 4 cm

S-P-4 - słupek informacyjny: stanowisko km za płytą 20 cm

S-P-5 - słupek informacyjny: wejście do schronu

ZESTAWIENIE:

Tablice duże 100 x 150 cm – 1 szt. (P2)

Słupki informacyjne małe 25 x 30 cm – 4 szt.

Słupki informacyjne średnie 60 x 30 cm – 1 szt.

PLIKI DO DRUKU W WERSJI ELEKTRONICZNEJ:

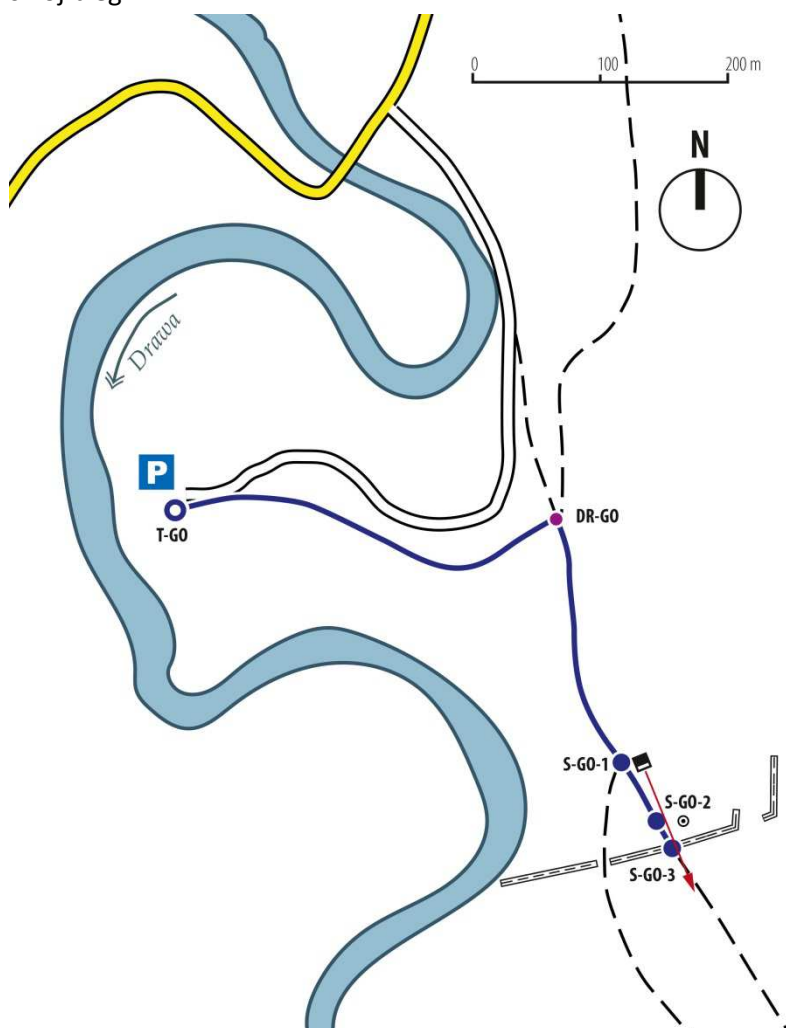
Tablica: T-P_druk_105x155.pdf

Słupki informacyjne: S-P_druk.pdf

Ścieżka poznawcza „Głuskie Ostępy” (GO)

długość całkowita: 700 m (łączy dystans: 1400 m); szacunkowy czas przejścia: 20 min. (+ 20 min. powrót do parkingu)

Ścieżka swój początek ma na polu biwakowym i parkingu nad Drawą. Następnie biegnie drogą polną nad skarpą i za skrzyżowaniem dociera do dobrze zachowanego schronu. Następnie przechodzi koło zniszczonego schronu typu Ringstand i przez rów przeciwpancerny, gdzie kończy swój bieg.

T-GO – plansza główna przy parkingu i miejscu biwakowym

DR-GO – drogowskaz na skrzyżowaniu (kierunek do pkt. 1,2 i 3)

S-P-1 - słupek informacyjny: schron z kazamatą pancerną (powiększona tabliczka)

S-P-2 – słupek informacyjny: schron polowy typu Ringstand

S-P-3 – słupek informacyjny: rów przeciwpancerny

ZESTAWIENIE:

Tablice duże 100 x 150 cm – 1 szt. (P3)

Słupki informacyjne małe 25 x 30 cm – 2 szt.

Słupki informacyjne duże 75 x 30 cm – 1 szt.

Drogowskazy – 1 szt.

PLIKI DO DRUKU W WERSJI ELEKTRONICZNEJ:

Tablica: **T-GO_druk_105x155.pdf**

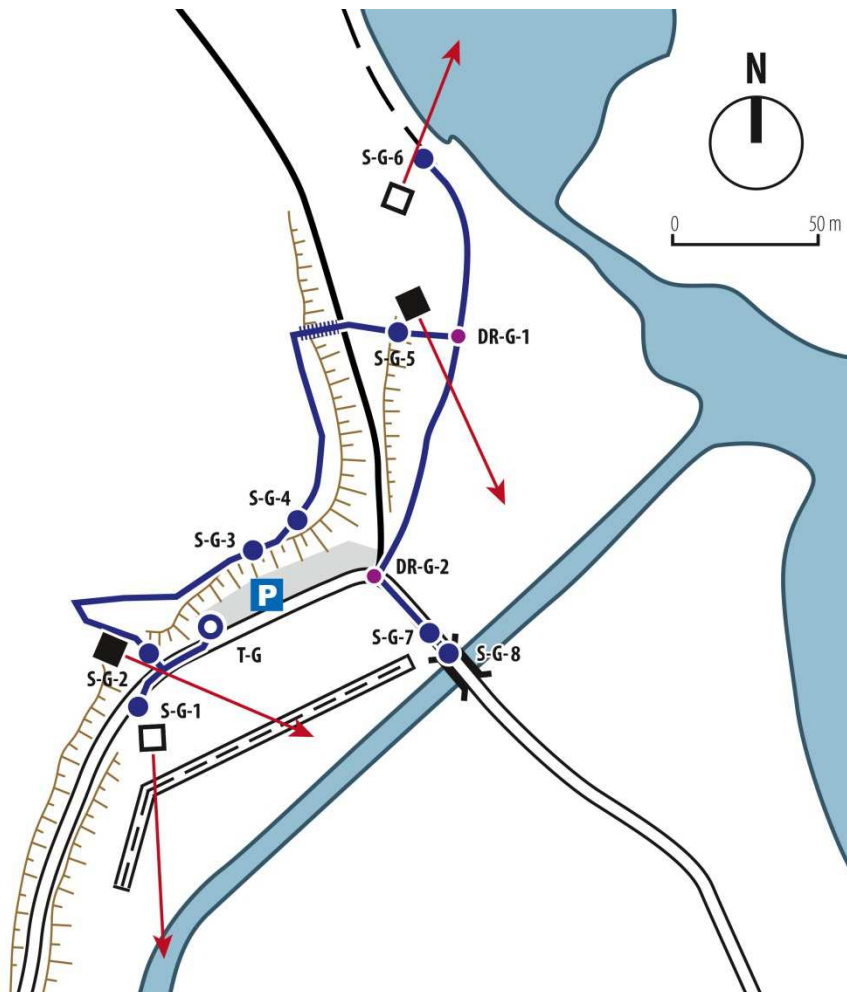
Słupki informacyjne: **S-GO_druk.pdf**

Drogowskazy: **DR-GO, DR-G, DR-DK_druk.pdf**

Ścieżka „Głusko” (G)

długość całkowita: 580 m); szacunkowy czas przejścia: 10 min.

Ścieżka w obrębie skrzyżowania nad jeziorem Ostrowieckim. Prowadzi od parkingu, górą skarpy do jeziora, kończąc się przy moście.

T-G – plansza główna przy parkingu
S-G-1 – słupek informacyjny: schron lekki ze ścianką betonową
S-G-2 – słupek informacyjny: schron dla karabinu maszynowego
S-G-3 - słupek informacyjny: stanowisko armaty przeciwpancernej
S-G-4 - słupek informacyjny: fortyfikacje polowe – stanowisko km
S-G-5 – słupek informacyjny: schron dla karabinu maszynowego
DR-G-1 – drogowskaz (A-kierunek pkt. 6; B-kierunek pkt. 7 i 8)
S-G-6 – słupek informacyjny: schron lekki dla karabinu maszynowego
DR-G-2 – drogowskaz (kierunek pkt. 7 i 8)
S-G-7 – słupek informacyjny: rów przeciwpancerny
S-G-8 – słupek informacyjny: most

ZESTAWIENIE:

Tablice duże 100 x 150 cm – 1 szt. (P4)
Słupki informacyjne małe 25 x 30 cm – 8 szt.
Drogowskazy – 2 szt. (w tym jeden podwójny)

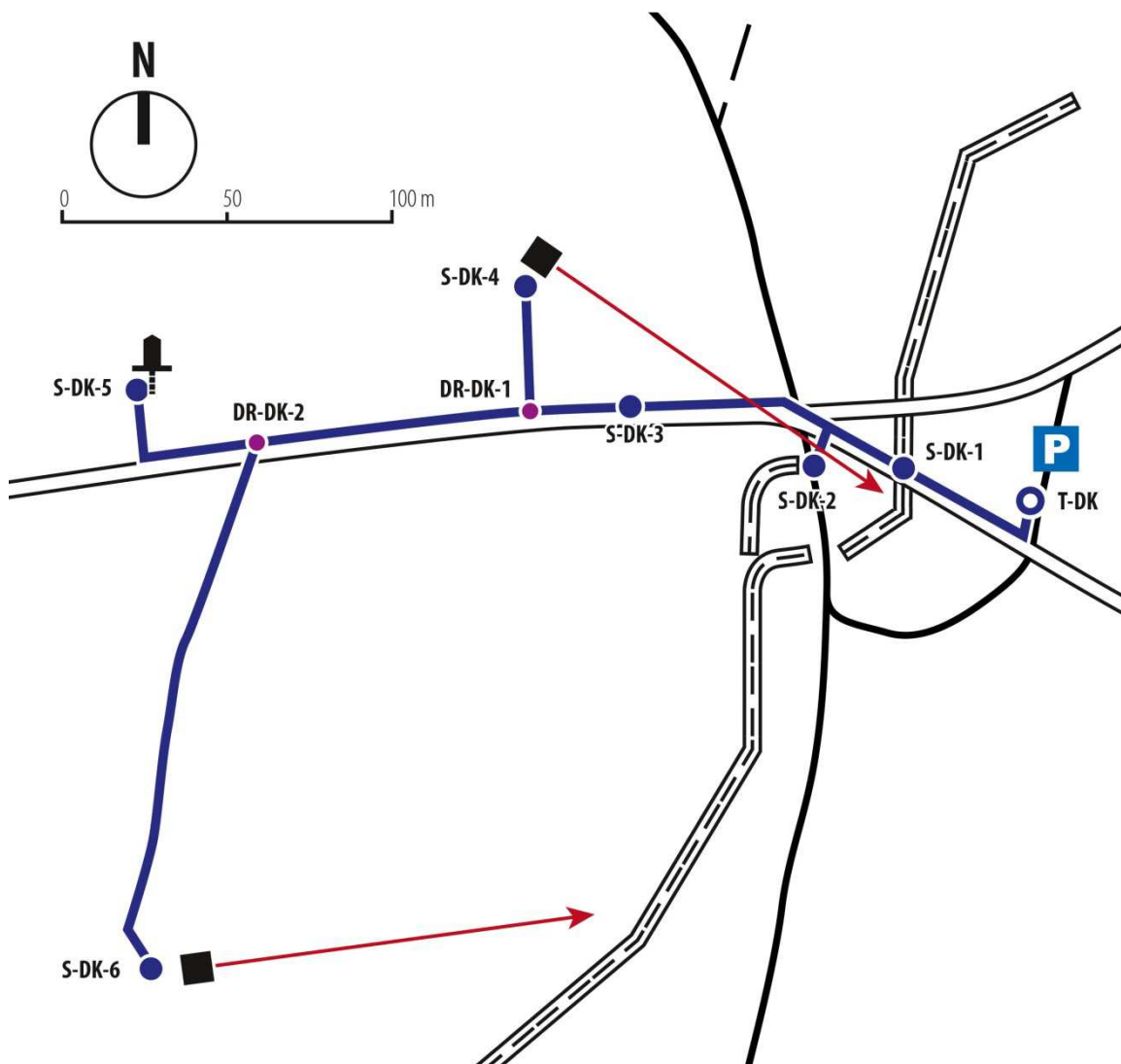
PLIKI DO DRUKU W WERSJI ELEKTRONICZNEJ:

Tablica: **T-G_druk_105x155.pdf**
Słupki informacyjne: **S-G_druk.pdf**
Drogowskazy: **DR-GO, DR-G, DR-DK_druk.pdf**

Ścieżka „Drewniany Kamień” (DK)

długość całkowita: 630 (łączy dystans: 1050 m); szacunkowy czas przejścia: 10 min. (+ 7 min. powrót do parkingu)

Prowadzi z parkingu na skrzyżowaniu dróg pomiędzy jeziorami Marta i Zdroje.

T-DK – plansza główna przy parkingu

S-DK-1 – słupek informacyjny: rów przeciwpancerne

S-DK-2 – słupek informacyjny: zaporę przeciwpancerne

S-DK-3 – słupek informacyjny: stanowisko armaty przeciwpancernej

DR-DK-1 – drogowskaz (kierunek pkt. 4)

S-DK-4 – słupek informacyjny: schron z kazamatą pancerną i stanowiskiem obserwatora (powiększona tabliczka)

DR-DK-2 – drogowskaz (A - kierunek pkt. 5; B – kierunek do pkt. 6)

S-DK-5 – słupek informacyjny: schron studni głębinowej

S-DK-6 – słupek informacyjny: schron z kazamatą pancerną

ZESTAWIENIE:

Tablice duże 100 x 150 cm – 1 szt. (P5)

Słupki informacyjne małe 25 x 30 cm – 5 szt.

Słupki informacyjne duże 75 x 30 cm – 1 szt.

Drogowskazy – 2 szt. (w tym jeden podwójny)

PLIKI DO DRUKU W WERSJI ELEKTRONICZNEJ:

Tablica: **T-DK_druk_105x155.pdf**

Słupki informacyjne: **S-DK_druk.pdf**

Drogowskazy: **DR-GO, DR-G, DR-DK_druk.pdf**

ŁĄCZNE ZESTAWIENIE ELEMENTÓW:

Tablice duże 100 x 150 cm – 5 szt.

Słupki informacyjne małe 25 x 30 cm – 34 szt.

Słupki informacyjne średnie 60 x 30 cm – 2 szt.

Słupki informacyjne duże 75 x 30 cm – 2 szt.

Drogowskazy – 11 szt. (w tym 3 podwójne)

Nazewnictwo

Przyjęto następującą nomenklaturę:

Pozycja Pomorska – nazwa własna linii niemieckich fortyfikacji, której fragment obejmuje opracowanie; tłumaczenie oryginalnej nazwy historycznej: *Pommernstellung*. Potoczną i używaną propagandowo od II poł. XX w. nazwę „Wał Pomorski” zastosowano przy opisie ogólnym jako alternatywną, w związku z silnym zakorzenieniem w świadomości turystów.

Fortyfikacje Pozycji Pomorskiej – obiekty i urządzenia obronne Pozycji Pomorskiej. W kontekście obszaru opracowania ogranicza się znaczenie pojęcia do terenu Drawieńskiego Parku Narodowego. Jeżeli pojęcie jest użyte na planszach i materiałach informacyjnych jednoznacznie oznaczonych i kojarzonych z DPN jest to nazwa zbiorcza umocnień udostępnionych do zwiedzania w ramach ścieżek poznawczych. W innych przypadkach zalecane jest dodanie „na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego”.

Nazwy ścieżek:

Nazwy pochodzą od najbliższych nazw geograficznych, najczęściej miejscowości. W przypadku schronu „Panzerwerk Mostniki” połączono historyczne określenie typologiczne schronu z odniesieniem geograficznym, ahistorycznym, wobec niejasnych przesłanek co do oryginalnej, pełnej nazwy. Historyczne nazwy odcinków taktycznych, w skład których wchodziły obiekty udostępnione, zostały podane w tekstach opisów.

Schrony i elementy konstrukcyjne obiektów fortyfikacyjnych:

Budowle stałe, żelbetowe, określa się w pierwszym rzędzie mianem „schronu”, zamiennie „obiektem” itp. Szczegółową funkcję opisuje się odpowiednim przymiotnikiem, np.: schron bojowy (z uzbrojeniem, mogący czynnie oddziaływać ogniowo), schron bierny (nieuzbrojony, służący ukryciu lub pełniący inne funkcje pomocnicze: obserwacyjny, techniczny, itp.). Unika się stosowania potocznego, błędnego określenia „bunkier”.

W przypadku umocnień ziemnych (w większości pochodzących z końca II wojny światowej) używa się następującej terminologii:

- rowy strzeleckie lub łącznikowe, ewentualnie „okopy”, ale nie „transzeje”
- rowy przeciwpancerne, ewentualnie rowy przeciwczołgowe
- stanowiska armat przeciwpancernych

Element pancerny złożony z dwóch płyt pionowej i poziomej, osłaniający stanowisko karabinu maszynowego w schronie, określa się mianem „pancerza czołowo-stropowego” jako tłumaczenia wprost niemieckiej nazwy tego elementu (Scharten- und Deckenplatte). Funkcjonujące w literaturze określenie „kazamata pancerna” wprowadza się jako dodatkowe wyjaśnienie z dodaniem określenia „tak zwana”.

Identyfikacja i oznakowanie

Symbol ścieżek

Symbol (sygnet) ma za zadanie identyfikować elementy informacyjne wszystkich ścieżek oraz służyć do znakowania ich przebiegu w terenie.

Jest to uproszczony widok kopuły pancernej typu 2P7, która była głównym elementem bojowym „Panzerwerk Mostniki” – największego schronu na terenie parku.

Wersja pierwsza jest przeznaczona do druku na planszach i materiałach poligraficznych, a wersja druga – uproszczona – do malowania w formie szablonu na elementach drewnianych lub drzewach.

wersja do druku

wersja do szablonu

Szablon do znakowania ścieżek składa się z dwóch matryc. Pierwszą maluje się brązowy kontur kopuły (na uprzednio namalowanym białym kwadracie o wymiarach 15 x 15 cm), a następnie za pomocą drugiej matrycy (ustawionej odpowiednio względem podstawy symbolu) białe detale – strzelnice kopuły.

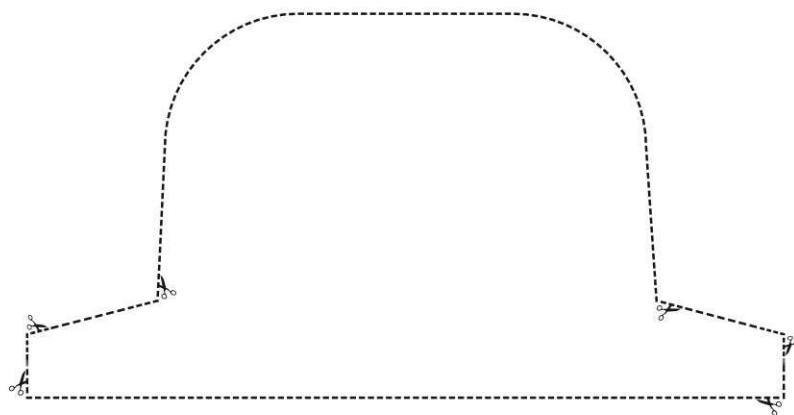
Plik z szablonem znajduje się w dokumentacji elektronicznej: LOGO-SZABLON.PDF

SZABLON A - KONTUR SYMBOLU

WYMIAR SZABLONU: 15 X 15 cm

DŁUGOŚĆ PODSTAWY SYMBOLU: 10 cm

KOLOR: BRĄZOWY

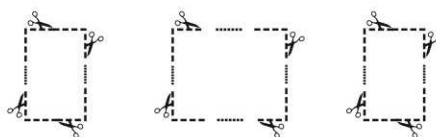

SZABLON A - KONTUR DETALI

WYMIAR SZABLONU: 15 X 15 cm

DŁUGOŚĆ PODSTAWY SYMBOLU: 10 cm

KOLOR: BIAŁY

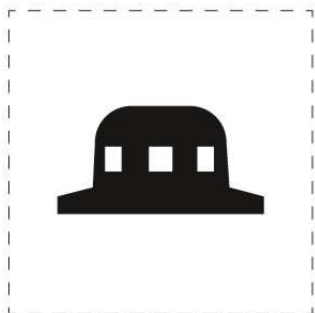

LINIA PODSTAWY SYMBOLU = 10 cm

Wytyczenie i znakowanie szlaku

Przebieg ścieżek znakowany ma być na podstawie „Instrukcji znakowania szlaków turystycznych PTTK”.

Znak podstawowy to biały kwadrat o boku 150 mm z namalowanym szablonem symbolem szlaku.

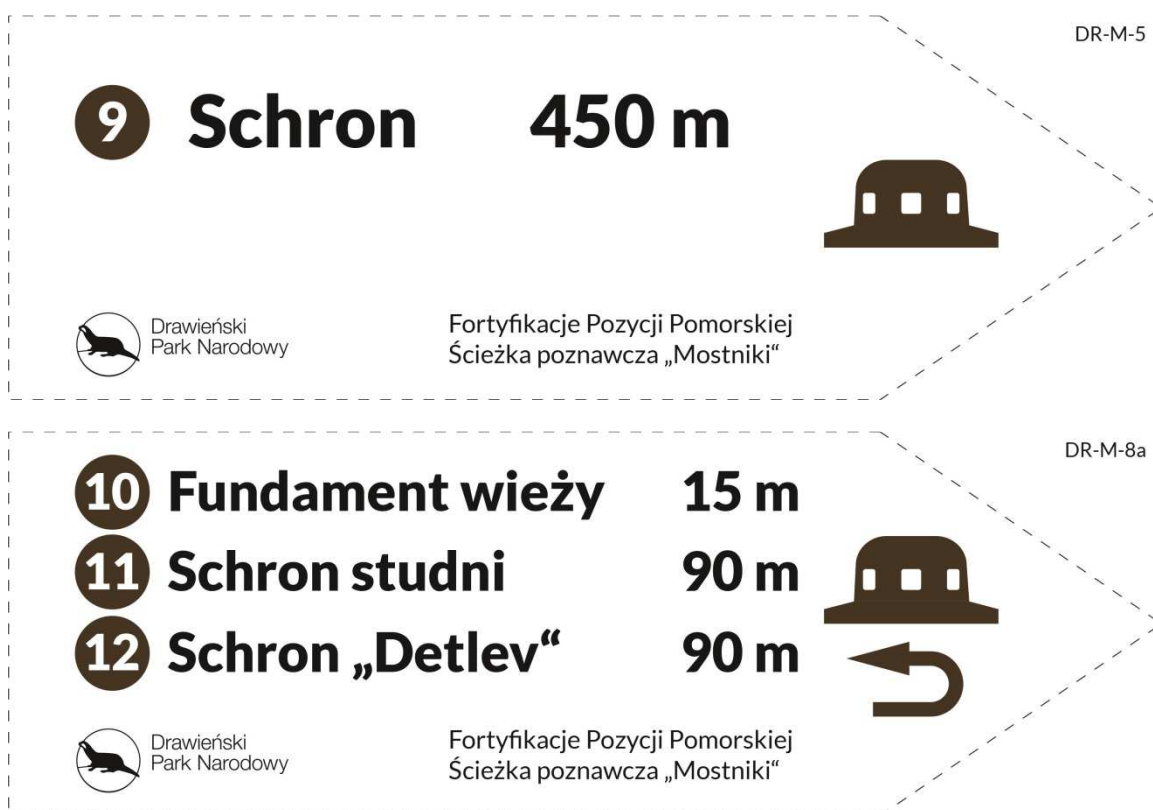
Szczegółowe wytyczenie miejsc umieszczenia znaków malowanych, drogowskazów, słupków i tablic odbędzie się na osobnej wizji terenowej w okresie wegetacyjnym z udziałem przedstawicieli DPN i projektanta ścieżki. Wszystkie miejsca powinny być roboczo oznaczone palikiem drewnianym pomalowanym na widoczny kolor.

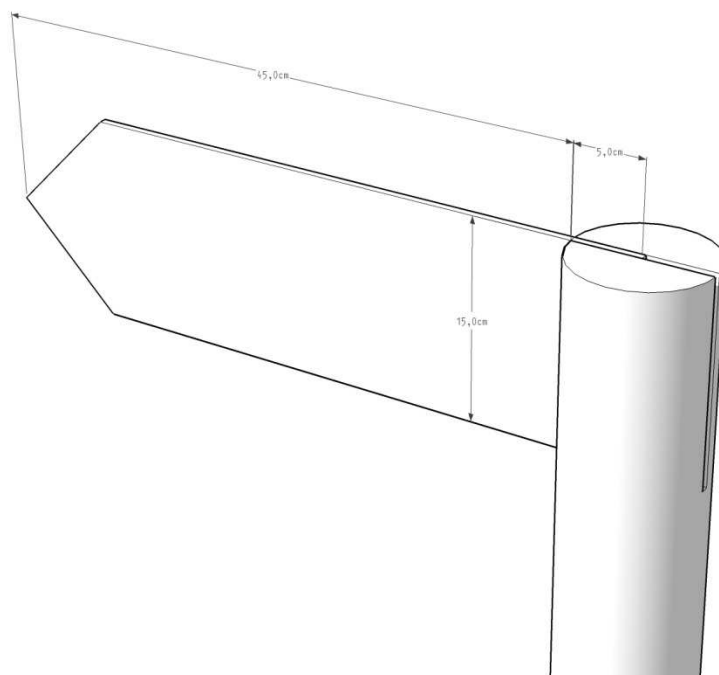
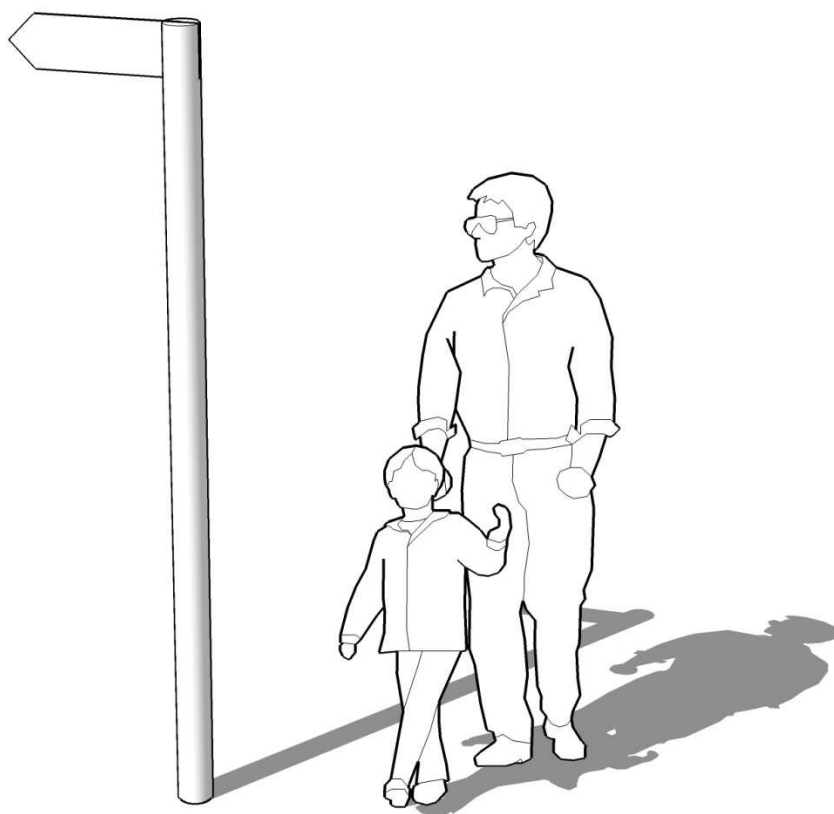
Drogowskazy

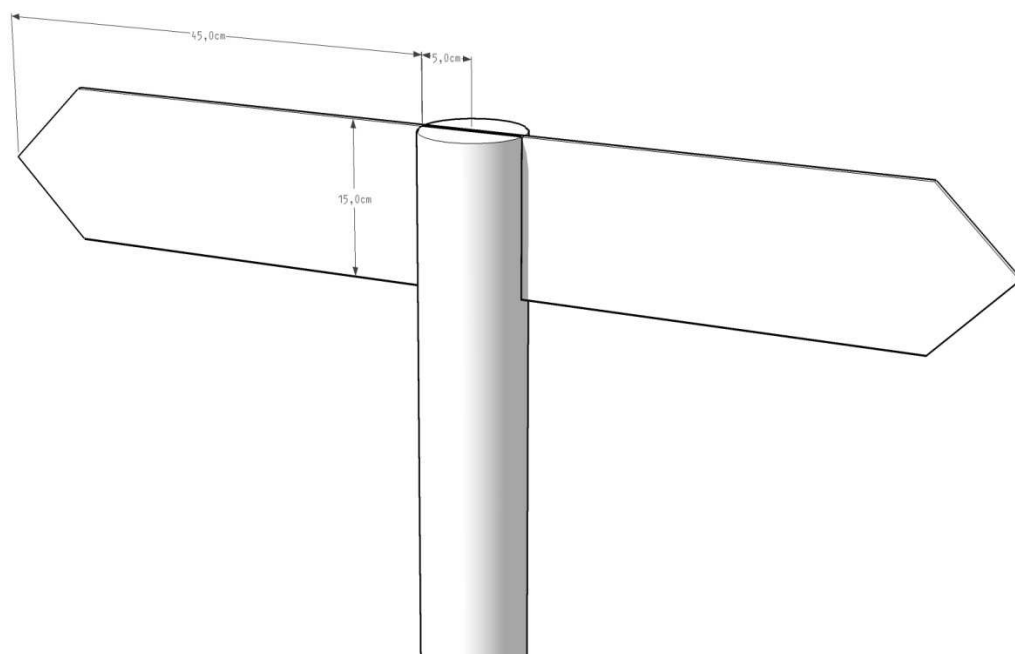
Zgodnie z instrukcją PTTK drogowskaz ma wymiary 150 x 450 mm (w tym strzałka kierunkowa) ze zmniejszonym znakiem podstawowym na grocie strzałki, nazwą punktu docelowego i odległością w kilometrach do niego.

Informacje na drogowskazie wzbogacono o nazwę ścieżki i numerację punktów na trasie oraz symbol szlaku.

Drogowskazy wykonać należy z płyty PCV grubości 3-4 mm, wyciętej wg wzoru z „Instrukcji PTTK”, na którą nakleja się wydrukowaną folię samoprzylepną. Płytę drogowskazu należy przedłużyć, aby możliwe było jej zamocowanie w specjalnym wycięciu (wg rysunku). W przypadku drogowskazów podwójnych przedłuża się płytę maksymalnie o połowę średnicy słupka.

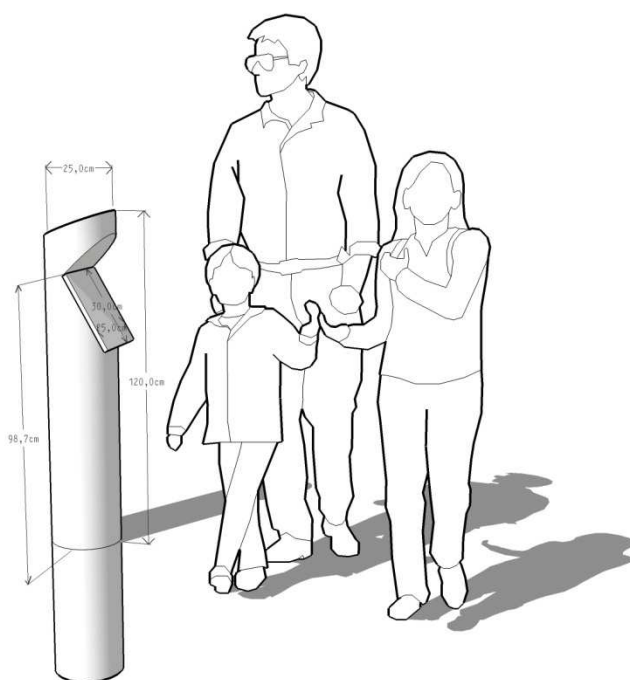

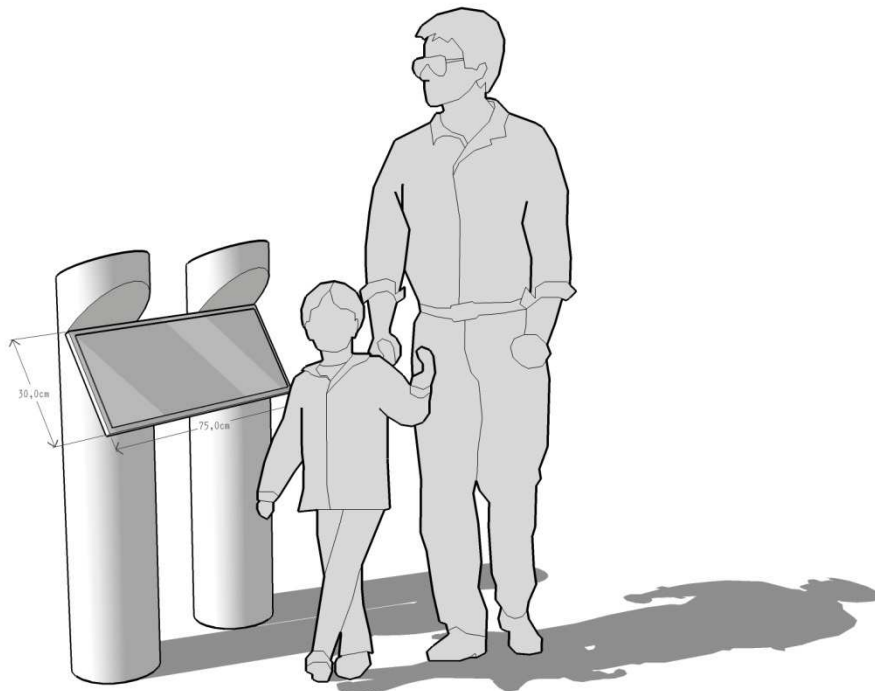
Sięgacze – odgałęzienia szlaku wymagające powrotu do punktu wyjścia – należy oznakować dodatkowo na drogowskazach odpowiednim symbolem (patrz drogowskaz DR-M-8a)

Słupki informacyjne

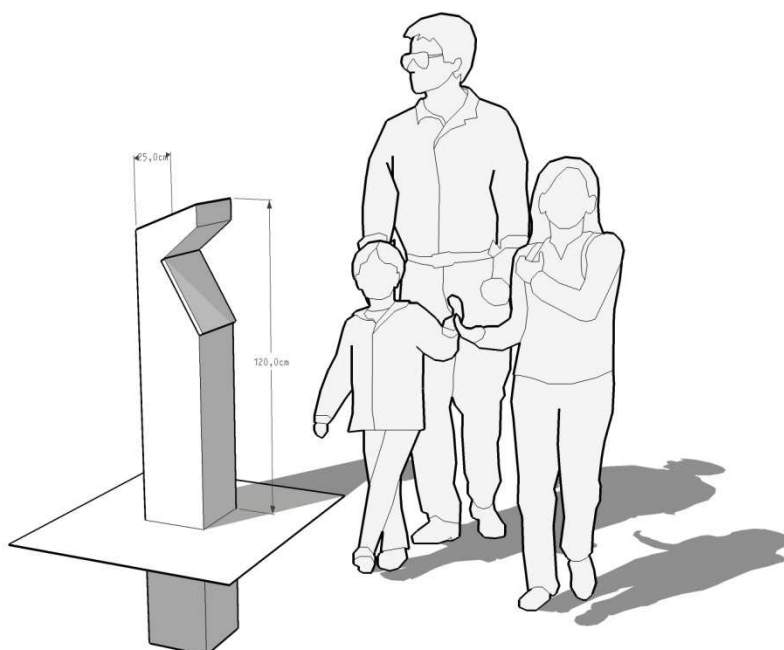
Każdy punkt na szlaku, ma otrzymać słupek drewniany wysokości całkowitej 120 cm ze specjalnym podcięciem, na którym mocowana jest deska o wymiarach 30 x 25 cm z tabliczką informacyjną. Tabliczka wykonana z blachy ocynkowanej lub cienkiej płyty PVC 3-4 mm, klejone trwale do deski. Wysokość słupka i kąt podcięcia mają umożliwiać swobodne czytanie treści zarówno przez dorosłych turystów jak i dzieci. Słupek należy wykonać z pnia drewnianego średnicy 20-25 cm. Szerokość tabliczki należy dostosować do średnicy słupka nie przekraczając jednak minimalnych wymiarów.

W kilku punktach zastosowano powiększone tabliczki o wymiarach 60 x 30 cm i 75 x 30 cm zestawione z dwóch słupków połączonych większą deską/deskami.

Jako alternatywę dopuszcza się zastosowanie słupków o przekroju kwadratowym 25 x 25 cm z analogicznym podcięciem i mocowanie tabliczek klejem bezpośrednim (bez deski).

Treść tabliczek obejmuje krótkie informacje o obiekcie, ewentualnie prosty, monochromatyczny rysunek lub schemat. Na powiększonych tabliczkach istnieje możliwość zamieszczenia szczegółowego rysunku jako powtórzenie z głównej planszy, aby turysta miał możliwość bezpośredniej obserwacji obiektu i rysunku.

6

Fortyfikacje Pozycji Pomorskiej
Ścieżka dydaktyczna „Mostniki”

SCHRON Z KAZAMATĄ PANCERNĄ

Ówczesnie teren przed strzelnicą schronu był słabo zadrzewiony lub położony na granicy lasu. Zastosowanie pancerza czołowo-stropowego, i obniżenie tym sposobem sylwetki schronu o ok. 70 cm, ułatwiało jego maskowanie. Układ pomieszczeń jest analogiczny jak w schronie „Fritz”. Uszkodzone stropy tworzą wartość dodaną ruiny schronu, umożliwiając zapoznanie się z układem pomieszczeń oraz konstrukcją budowli niejako w „rzucie” i „przekroju”.

UWAGA! OBIEKT NIEBEZPIECZNY.
Wchodzenie do ruin schronu zabronione.

15

Fortyfikacje Pozycji Pomorskiej
Ścieżka dydaktyczna „Mostniki”

FORTYFIKACJE POŁOWE
STANOWISKO BRONIĄCE DROGĘ

Fragment drugiej linii umocnień połowych wykonanych w drugiej połowie 1944 roku, składających się z połączonych rowami stanowisk strzeleckich, karabinu maszynowego oraz armaty przeciwpancernej.

Odchodzący na północny-wschód rów łącznikowy prowadzi do pierwszej linii rowów strzeleckich.

TU JESTEŚ

STANOWISKO ARMATY PRZECIWPANCERNEJ

STANOWISKO KARABINU MASZYNOWEGO

9

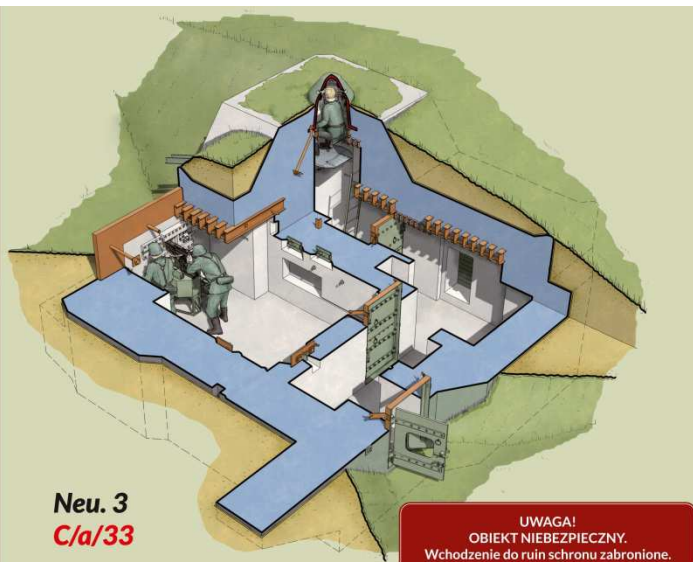
Fortyfikacje Pozycji Pomorskiej
Ścieżka dydaktyczna „Mostniki”

SCHRON BOJOWY ZE STANOWISKIEM OBSERWACYJNYM

Budowla stanowiła taktyczną całość z pobliskim obiektem dowodzenia „Detlev”, który oznaczonym został tym samym numerem w ramach odcinka.

Schron składał się z izby bojowej, służy gazoszczelnej oraz pomieszczenia obserwatora. W pomieszczeniu bojowym znajdowało się stanowisko ciężkiego karabinu maszynowego MG 08, umieszczonego za płytą stalową typu 7P7 o grubości 10 cm i wadze 7,5 tony. Była to jedna z najczęściej używanych osłon w niemieckiej fortyfikacji w latach 1934-1939.

W stropie sąsiedniego pomieszczenia umieszczono kopułę typu 9P7 o grubości 6 cm i wadze 2 t, przeznaczoną dla obserwatora piechoty. Żołnierz mógł prowadzić obserwację daleką w sektorze 360 stopni korzystając z małego peryskopu, zamontowanego przy dowolnym z czterech otworów obserwacyjnych, rozmieszczonych równomiernie na obwodzie kopuły. Podczas obserwacji bliskiej - zamiast peryskopu stosowano specjalne wkładki z grubego szkła, chroniące żołnierza przed odłamkami.

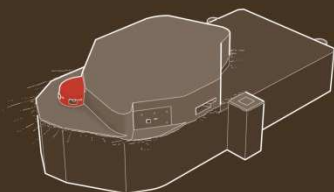

UWAGA!
OBIEKT NIEBEZPIECZNY.
Wchodzenie do ruin schronu zabronione.

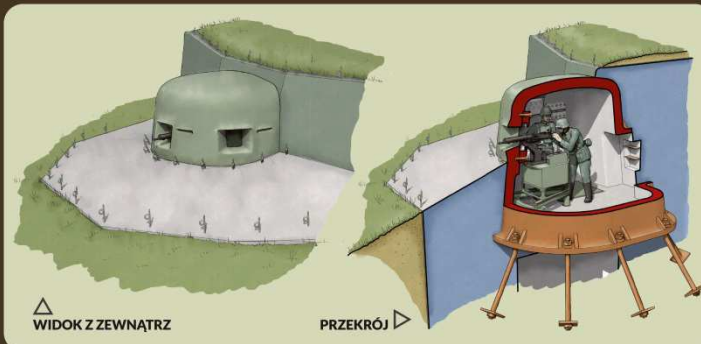
2

Fortyfikacje Pozycji Pomorskiej
Ścieżka dydaktyczna „Panzerwerk Mostniki”

KOPUŁA TRÓJSTRZELNICOWA TYPU 2P7

Pancerz typu 2P7 stosowano w niemieckich budowach fortyfikacyjnych w latach 1934-1939. Projekt kopuły powstał w 1933 roku, a rok później wprowadzono go do użytkowania. Występował w wersji standardowej lub wzmocnionej, a waga obu wersji wynosiła odpowiednio 39 ton lub 41 ton. Pierwszą budowlą w której został użyty był „Panzerwerk Mostniki”. Ogółem wyprodukowano 49 sztuk, które w większości wykorzystano w niemieckich fortyfikacjach na granicy

wschodniej. Był osłoną bardzo kosztowną, w przybliżeniu podobnej wartości jak egzemplarz ówczesnego czołgu. Na Pozycji Pomorskiej, w schronach o odporności B, użyto 13 kopuł tego typu lecz żadna z nich nie zachowała się do dziś.

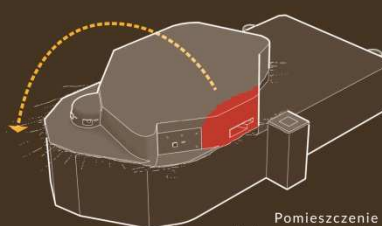
Konstrukcyjnie było to pancerne stanowisko dla ciężkiego karabinu maszynowego o wewnętrznych wymiarach 200 x 210 cm, wysunięte poza obrys schronu. Karabin maszynowy

MG 08 umieszczony był na lawecie fortecznej, która wraz z stolikiem poruszała się przy pomocy rolek po specjalnej szynie umieszczonej w posadzce. Umożliwiało to przemieszczanie karabinu pomiędzy strzelnicami. Łączność pomiędzy stanowiskiem a innymi pomieszczeniami w schronie realizowana była przy pomocy telefonu fortecznego lub awaryjnie - poprzez rurę głosową.

3

Fortyfikacje Pozycji Pomorskiej
Ścieżka dydaktyczna „Panzerwerk Mostniki”

STRZELNICA BOCZNA Z PŁYTĄ 4 cm

Pomieszczenie bojowe osłonięte płytą stalową grubości 4 cm i płaszczem żelbetonowym było jednym ze słabiej opancerzonych stanowisk schronu. Było jednak ponad dwudziestokrotnie tańsze od płyty pancernej grubości 20 cm i możliwe do zastosowania ze względu na mniejsze narażenie tej części obiektu na ostrzał artyleryjski. Wskutek eksplozji, fragment konstrukcji z płytą został odrzucony w rejon kopuły i obrócony o 180 stopni.

Tablice informacyjne

W punktach węzłowych, zazwyczaj w miejscu startu ścieżki, ustawione zostaną duże plansze informacyjne z informacjami ogólnymi o Pozycji Pomorskiej, fortyfikacjach Pozycji Pomorskiej na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego oraz szczegółowe o ścieżce: mapę przebiegu ścieżki, rysunek zespołu, najciekawszego obiektu na ścieżce wraz z dodatkowymi, podstawowymi informacjami o poszczególnych elementach obronnych zespołu.

Z uwagi na bliskość planszy „Panzerwerk Mostniki” na tablicy ścieżki „Mostniki” nie przewidziano panelu z informacjami ogólnymi.

Umieszczono dodatkowe informacje:

- Ostrzeżenie przed penetracją obiektów i poruszaniem się poza szlakiem
- adres strony internetowej parku wraz z kodem QR
- kilometrą i czas przejścia ścieżki

Tablice mocowane na stelażach drewnianych wg standardu parku, zadaszone.

Sugerowany materiał planszy: druk na folii samoprzylepnej laminowanej UV naklejonej na płytę kompozytową dibond, alternatywnie na blachę ocynkowaną 1 mm.

Wymiary planszy: 100 x 150 cm płaszczyzny widocznej plus margines 2,5 cm z każdej strony umożliwiający mocowanie do ramy i zamaskowanie listwami drewnianymi. Wymiary całkowite planszy: 105 x 155 cm. Orientacja pozioma.

Kotwienie w ziemi poprzez wkopanie słupków na 100 cm lub do bloczków betonowych.

Konstrukcja drewniana zabezpieczona preparatem ochronnym. Trzykrotna aplikacja.

Pliki z tablicami znajdują się w dokumentacji elektronicznej:

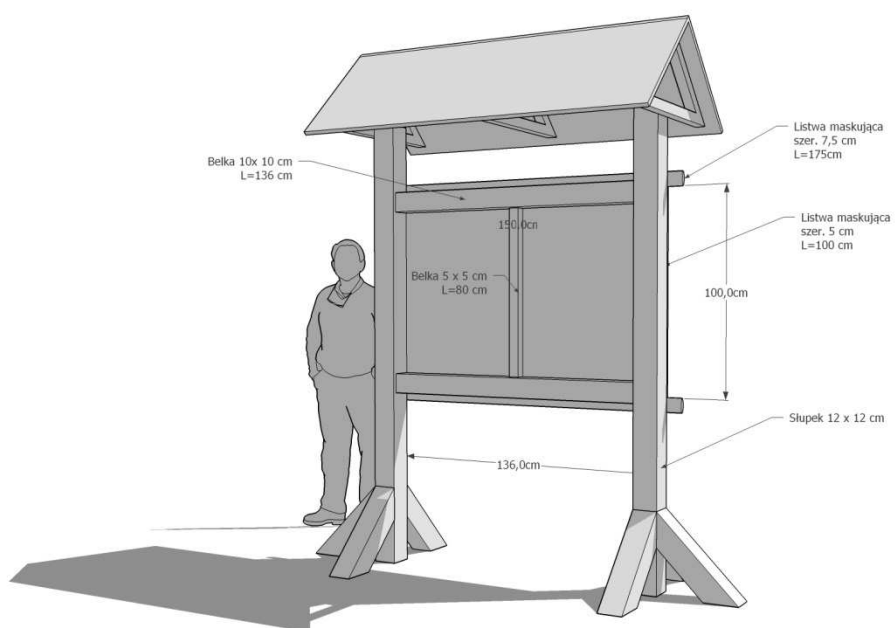
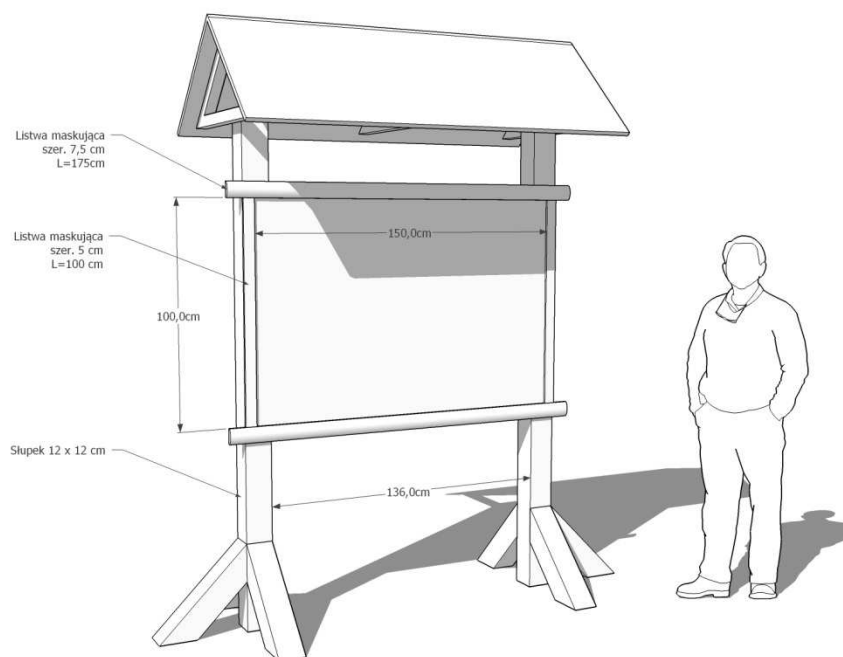
T-M_DRUK.PDF – plansza ścieżki Mostniki

T-P_DRUK.PDF – plansza ścieżki Panzerwerk Mostniki

T-GO_DRUK.PDF – plansza ścieżki Głuskie Ostępy

T-G_DRUK.PDF – plansza ścieżki Głusko

T-DK_DRUK.PDF – plansza ścieżki Drewniany Kamień

Plansza nr 2 – Panzerwerk Mostniki

[illegible]

Plansza nr 4 – Głusko

Fortyfikacje Pozycji Pomorskiej
The Pomersian Position fortifications • Festungsbauten der Pommerstellung

ścieżka poznawcza **GLUSKO**
Educational trail „Głusko” • Lehrpfad „Głusko”

Drawieński Park Narodowy

Wzrost obrony Głusko

Wzrost obrony zaliczany przy podłożeniu skrajni jeziora Ostrowieckiego. Wzrost obrony zaliczany przy podłożeniu skrajni jeziora Ostrowieckiego. Wzrost obrony zaliczany przy podłożeniu skrajni jeziora Ostrowieckiego.

Wzrost obrony Głusko

Wzrost obrony zaliczany przy podłożeniu skrajni jeziora Ostrowieckiego. Wzrost obrony zaliczany przy podłożeniu skrajni jeziora Ostrowieckiego. Wzrost obrony zaliczany przy podłożeniu skrajni jeziora Ostrowieckiego.

Wzrost obrony Głusko

Wzrost obrony zaliczany przy podłożeniu skrajni jeziora Ostrowieckiego. Wzrost obrony zaliczany przy podłożeniu skrajni jeziora Ostrowieckiego. Wzrost obrony zaliczany przy podłożeniu skrajni jeziora Ostrowieckiego.

Wzrost obrony Głusko

Wzrost obrony zaliczany przy podłożeniu skrajni jeziora Ostrowieckiego. Wzrost obrony zaliczany przy podłożeniu skrajni jeziora Ostrowieckiego. Wzrost obrony zaliczany przy podłożeniu skrajni jeziora Ostrowieckiego.

Plansza nr 5 – Drewniany Kamień

[illegible]

Informator

Informator „Ścieżki poznawcze Fortyfikacje Pozycji Pomorskiej »Wał Pomorski«” jest uzupełnieniem sieci ścieżek. Jego zadaniem jest promocja i zachęcanie do zwiedzania, a także ułatwienie spaceru. Treść jest powtórzeniem najważniejszych wątków, treści tablic i słupków informacyjnych przy obiektach. Dzięki temu turysta w czasie zwiedzania będzie miał do dyspozycji mapę ścieżki oraz rysunki i schematy pomocne w percepcji zabytkowych fortyfikacji w terenie.

Układ graficzny jest zgodny z „Systemem identyfikacji wizualnej Polskich Parków Narodowych”. Format B5 (182 x 257 mm), oprawa zeszytowa, objętość 16 stron.

Plik z informatorem znajduje się w dokumentacji elektronicznej: **INFORMATOR-SCIEZKI_DRUK.PDF** (pojedyncze strony) i **INFORMATOR_SCIEZKI_DRUK_SPREAD.PDF** (rozkładówki)

